

***Ремарка методиста... Або замість передмови до
збірки педагогічних есе «Майстерність учителя
літератури. У чому вона полягає?»***

Учитель – це не професія. Це стан душі. Це спосіб життя. А вчитель літератури – це той, хто дає «крила», дарує зустріч із прекрасним, світить добром, допомагає дитині зрозуміти себе, Всесвіт і стати щасливою людиною...

Хто ж є головним у «лабораторії успіху уроку літератури»? Як використовувати новинки «методичної кухні», і які з них здатні зацікавити сучасних учнів? Де черпати сили для мандрівки довжиною у професійне життя? І, найголовніше, як донести сучасній дитині гуманні ідеї всепрощення і милосердя, стати отим «вчителем любові» кожній, щоб, не дай Боже, не зійшла з правого шляху, втлумачити учням, що соромно здаватися на півдорозі, слід боротися за своє життя, за краще майбутнє, свободу, волю... А ще, як, наслідуючи маленьку героїню, уникати психологічних стресів, депресій, радіти життю і приносити радість іншим та мати велику втіху від того, що твій янгол-охоронець може відпочити чи допомогти тим, хто цього потребує більше, бо ти робиш все правильно...

Про це та багато іншого роздумували вчителі зарубіжної літератури нашого району у власних

педагогічних есе «Майстерність учителя літератури. У чому вона полягає?», панорама-виставка яких нещодавно відбулася у Яворівському методичному кабінеті.

Ділитися найсокровеннішим непросто. А коли це ще треба написати, і ще хтось буде це читати, оцінювати... Проте, як показує панорама-виставка педагогічних есе, багатьом педагогам є що сказати, був би відповідний майданчик... Організатори акції керувалися саме цим принципом – надати можливість учителю зарубіжної літератури висловити свою позицію щодо, здавалося б, давно всім зрозумілих речей: вагомість читання для розвитку особистості, вплив художнього твору і його вмілого тлумачення на формування духовних орієнтирів дітей покоління Z, і, що цікавило більше в контексті теми есе, роль професійного зростання педагога, його активної праці над собою, участі у методичній роботі в тій метаморфозі, що в «чарівний спосіб» перетворює просто вчителя на вчителя-віртуоза, учителя-майстра дитячих душ...

Роботи вчителів-авторів есе Ганни Гірки, Тетяни Наумко, Оксани Кодан, Марії Круглій, Наталії Яремчук, Світлани Савчак, Галини Гавловської, Тамари Брушнівської, Любові Галан, Ольги Рис, Лесі Шавали,

Марії Мончак, Ярослави Ходи справді варті прочитання усіма, хто небайдужий до педагогічної праці. Запевняю, не пошкодуєте! Це надихає, дає привід для роздумів, осмислення себе у професії...

Яскраві, неординарні, творчі, наділені педагогічним талантом, справді учителі-майстри, які щоденно успішно проводять свої «уроки життя», представили власну педагогічну філософію, основний посыл якої: без любові до дітей, до Книги і до Слова, помножених на порядність, толерантність, чесність неможливо запалити в дитячих серцях іскорку пізнання, творчості, прагнення до успіху...та й, зрештою, творити майбутнє.

Сказати по правді, насолоду від читання справжніх інтелект-текстів у «модернізованому», «віртуалізованому» освітянському просторі отримуєш не завжди, тому слова вдячності і за це, а ще за Вашу віддану працю, фаховість, активну вчительську та життєву позицію. Укотре переконалася, що викладання зарубіжної літератури в нашому районі в гідних, високопрофесійних руках.

Ось таке в мене вийшло «есе» (чи то методична ремарка) про педагогічні есе, які писали мої колеги – учителі зарубіжної літератури Яворівщини. З численними трьома крапками... А все тому, що питання

«у чому полягає майстерність учителя літератури», насправді, має безліч відповідей, і в кожного вона своя...

Я ж бажаю всім педагогам не зупинятися на досягнутому, постійно перебувати у творчому пошуку: найвдалішого уроку, найкращої розробки, найпереконливішого твердження, найуспішніших учнів, найвищих категорій і ще багато-багато най...

Будьте значимими постатями для своїх учнів, розумійте їхні потреби, прагнення, даруйте їм те світло душі, яким, безумовно, наділені - і тоді... Ви улюблений учитель, і предмет, який викладаєте, теж улюблений, і Ваша робота приносить задоволення! Бо з Вами трапилось щось надзвичайне – Ви учитель літератури, справжній феномен сучасного суспільства!

*Оксана Майхер, методист
методичного кабінету*

*Майстри дитячих душ...
Саме так називають учителів.
Вони повинні вміти вибудовувати
стосунки з дітьми й бути для них
друзями, навчаючи,
«благословляють» своїх
вихованців на таке неспокійне
доросле життя.*

*На моє глибоке
переконання, література – чи не
єдиний у шкільній програмі
предмет, що безпосередньо стосується душі людини,
торкається її совісті, обов'язку, історії. Та щоб
виховувати душу, треба мати її самому! Мою ж
виховують школярі щодня, щогодини. Майстерність*

*учителя літератури – у
щоденній боротьбі з
суспільством, яке деградує, у
порятунку дитячої душі,
такої тендітної та
незіпсованої. Через власний
приклад, через свій досвід,
талант і професійні знання
учитель викликає **інтерес до
читання**. Тому я намагаюсь*

працювати так, щоб мої уроки були схожими на концерти, вистави, кінофільми, мандрівки... Разом з дітьми ми влаштовуємо «поетичні вечори», «костюмоване дефіле», «книжкові вакації», «квести – детективні розслідування». Створений мною кабінет зарубіжної літератури передає атмосферу віртуальної подорожі світом. Окрім необхідного навчально-методичного матеріалу, тут є речі, які «приїхали» з різних країн: символи держав, предмети одягу та побуту...

Я вважаю, що талановитий учитель – словесник просто й доступно розкаже про книгу та її автора, навчить дітей спілкуватися, володіти собою, не боятися світу. Потрібно уміти давати відсіч користюбним «цахесам» чи холодним «онегіним». Треба бути амбітними, як «фаусти».

*Любов до людей (і великих, і маленьких), висока відповідальність перед майбутнім, глибоке відчуття художнього слова – це складові успіху вчителя літератури. Тоді його можна назвати **Майстром***

Свої Справи. Саме тоді вдячний випускник скаже: «Я пишаюсь тим, що був вашим учнем!»

«Єдиний шлях, що веде до знань, - діяльність». Ці слова Бернарда Шоу стали гаслом мого життя. Невтомно шукати відповіді у книгах, щоб допомогти маленькій Людині пізнати себе і світ за законами Краси, Добра і Любові. Оце й уся премудрість праці учителя літератури. Майстерності ж немає меж!

*Оксана Кодан,
учитель - методист
Наконечнянської
ЗОШ І-ІІІ ст.*

Довго розмірковувала над тим, із чого почати. Знаєте, як у Вітмена, «Пісня про себе»: і чи пісня, і чи тільки про себе? Напевно, таки про себе, бо я – учитель. А може, як у Ліни Костенко: «...я вибрала долю собі сама...» Долю, про яку нічого не знала, але сподівалася і вірила у диво.

А що змінилося з часом? Нічого. Тільки усвідомила, що вчитель – це той, хто вигадує історію про Дрегона і перетворює звичайного

розбишаку на лицаря (але так, що перший цього не помічає). Учитель – це мама, не друга, а просто – мама, що завжди зрозуміє (бо, на жаль, є такі батьки, яким не скажеш того, що учителю). Учитель – це друг, якого можна підловити на помилці і переконатися, що не зрадить. Учитель – це ворог, прощення якому не знайдеш навіть у найпотаємніших куточках душі... Тому й прикро... бо за мить усе добре зникає і не тільки зі шпальт газет чи екранів

телевізорів... А він – освічений і креативний – переступає поріг і веде дітей у світ доброти...

З огляду на усе, учитель літератури – це феномен суспільства (сучасного з шаленим наступом віртуального життя). Він, як Мойсей, що вступив у двобій із датанами та авіронами, Дон Кіхот на роздоріжжях долі. І водночас віртуальний мозок, що повинен повести за собою мільйони, бо «поезія – рідна сестра його, правда людська – їхня мати».

І в цьому шаленстві перипетій – я (Учитель літератури) – щодня із впевненістю та, як не дивно, сум'яттям прямую на зустріч із z-поколінням, дітьми індиго, а насправді – своїми учнями. Тими, хто чекає від мене чогось нового, цікавого, але не мрійника: мрія сьогодні «не в моді», асимілювалася у віртуальній реальності, перетворилась у візуалізацію, яка позбавила бажання домріяти, дописати, дочитати...

Я – вчитель і я – людина (і тільки так), аж ніяк не можна щось виокремити, не можна заховатися за роздвоєністю. Ми творимо покоління, яке легко приймає, але із більшою легкістю руйнує, покоління не сприйнятливим до фальшу. Хоч їхня уява перезавантажується постійно: виправляє помилки, виправдовує вчинки, допускає огріхи, -

даючи собі шанс на онлайн чи офлайн-життя. Це собі, а не іншим, а особливо, учителю...

Все частіше почуваю себе тією дитиною, яка малює капелюха у розрізі із слоном та удавом, спілкується лише з дорослими або тими, хто якнайшвидше хоче покинути країну дитинства. Тоді згадую про Маленького принца і його Троянду: «Ми відповідаємо за тих, кого приручили». Тому кажу собі: «Дій сьогодні. «У кожної людини є свої зорі», а ти можеш їх запалити». І не важливо чи крізь призму модерну, реально чи сюрреально (із «Кола Вена», «кросингами», «пірамідами» чи «домінантами»), головне – доступно і щиро. Бо рано чи пізно віртуальність зникає – повертаєшся до життя із справжніми цінностями. Ти дорослішаєш – і забуваєш про Учителя.

Тому так хочеться з усього зробити людину, без пафосних великих і малих літер, а просто людину, яка мріє, вірить, прощає, рухається вперед, падає і підіймається, та не забуває любити ближнього, як самого себе. Бо вона – людина...

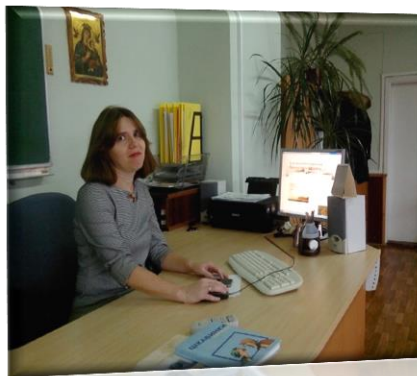
А я?

Я учитель...

Я хотіла б знати, де живе сон.

Я чую шелест листя.

Я хочу кави.

Я день і ніч.

Я уявляю собі Колізей.

Я турбуюсь про тебе.

Я радію життю.

Я день і ніч.

Я знаю: завтра буде.

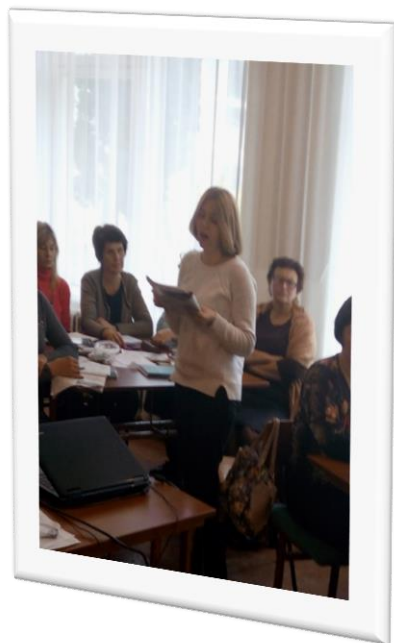
Я стверджую: щастя є!

Я мрію дійти суті.

Я намагаюсь не зрадити себе.

Я сподіваюсь – усе буде.

Я – вчитель ...

*Яремчук Н.Ю.,
учитель зарубіжної
літератури
Старицької ЗОШ І-ІІІ ст.*

**«І книга ся – з тіла мого,
і слово се – з душі моєї...»**

педагогічне есе

Друковане слово... Коли маю вільну хвилину, коли хочу зняти стрес або позбутися розчарувань, коли влаштовую собі свято для душі, коли готуюся до уроків – беру в руки Книгу. Знаю, друковане слово не

розчарує, не скривдить, не підведе, не вкраде намарно мій час. Бо слово – це від Бога, це щось таке, на чому стоїть сам світ.

Я зрозуміла це майже півстоліття тому. Пізніше не раз переконувалася, що книга живить ту частину душі, яка є її скарбом. Саме тоді прийшло бажання стати учителем літератури. Ділитися своїми відкриттями, які роблять світ цікавим і змістовним, з молоддю. Дерево ніколи не споживає своїх плодів: будучи незірваними, вони гниють. Я хотіла бути потрібною. Я мріяла ділитися плодами дерева своєї душі, засобами

літератури викохувати золоті пагінці в дитячих серцях. Щоразу, знаходячи перлину в Книзі, думала: «Колись я розкажу про це учням».

Літературні перли... Як же їх багато! Здається, низка перлів нескінченна...

«Звідки я? Я - з мого дитинства». Кожен, хто прочитав казку «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері знає, як відповідають творчості письменника ці слова. Мої учні не знали. Я раділа, що разом з ними ще раз відкрию для себе найпоетичніший твір письменника. Діти дивувалися: Принц-Малюк врятував дорослу людину, льотчика, від невпевненості в собі, від самотності, від спраги. Дитина допомогла дорослому знову повірити в себе, повірити в життя! «Невже таке буває лише в казках?» - питали учні. Щоб переконатися у певній реальності подій, в тому, що Маленький принц - це не стільки казковий, скільки символічний образ, який допомагає оцінити найбільш людське в людині, ми не тільки досліджували на уроках риси Малюка, а й пили колодязну «особливу» воду, шукали Лисів серед своїх найкращих друзів, слухали порипування старої долівки, розглядали вечірнє небо, шукаючи зірку, яка посміхнеться лише комусь із нас. Коли вивчався твір, троянди не

цвіли, тому романтичну атмосферу в класі доповнили кілька крапель трояндової олії. Було так приємно, солодко і зрозуміло: життя – прекрасне, коли прожите в єдності з людьми, прожите з користю для людей. Відтоді казка Екзюпері для мене і моїх учнів пахне трояндовою олією.

А твір Еріка Сігала «Історія одного кохання» ототожнюється для нас з саундтреком до кінофільму з такою ж назвою. Вперше в Україні повість з'явилася більше ніж сорок років тому на сторінках журналу «Всесвіт». І відразу стала бестселером. Це було як аромат ніжної квітки, як ковток чистого повітря, як усвідомлення того, що почуття, якого прагнув кожен і трохи соромився, в силу тогочасного виховання, справді існує. Пам'ятаючи власні незабутні емоції, спричинені твором, я боялася байдужості і розчарування теперішніх учнів, яких, в часи панування мелодрам на екранах телевізорів і кінотеатрів, важко чимось здивувати. Чи зможуть дев'ятикласники відрізнити бренд від підробки? Чи стане історія кохання Олівера Беррета і Дженніфер Кавіллері для них еталоном ніжності і самозабуття, яким була для молоді мого покоління? Знайомство з твором Сігала я почала з названої вище мелодії – і не помилилася. «Увертюра» чудово справилася зі своєю роллю: байдужих в класі не було.

Невеликий розмір твору, захоплюючий сюжет, швидкий розвиток подій, наявність молодіжного сленгу роблять повість читабельною. Мої учні залюбки дискутували, окрім тих, хто боявся непорозуміння або й

відкритого заперечення з моєї (ровесниці Не хі-хі) сторони. Я зрозуміла: жодна критика неприпустима і, відмовившись від менторського тону, спілкувалася на рівних з підлітками:

- чи віриш ти в кохання з першого погляду;
- чи можливі серйозні стосунки у людей з різним соціальним статусом, вихованням, віросповіданням, особистими інтересами;
- чи можна зректися віри задля коханої людини;
- чому не було порозуміння в родині мільйонера Беррета;
- чому Дженні вважала неприпустимим розрив стосунків Олівера з батьком;
- чи був Філіп Кавіллері справжнім другом своєї дочки;
- як зрозуміти слова головного героя : «Я втратив гроші, але зберіг душу»;
- коли Олівер усвідомив потребу в Божій допомозі...

Повість прочитали на одному подиху, а на наступному уроці запитали мене: «Чому Ерік Сігал вчинив так жорстоко зі своїми героями? Чому Дженні в двадцять п'ять років померла від лейкемії, а серце Олівера розбите?» Пам'ятаючи про підлітковий вік своїх учнів, рахувала неможливим лякати їх фразами на кшталт: все в руках Божих. Намагалася акцентувати їх

увагу на тому, як герої протистояли трагедії: Дженні – мужністю, Оллі – відданістю коханій, Філіп – повсякденною працею і очікуванням дива, Олівер Беррет III – співчуттям, яке переконало його сина, що душа в батька таки є. Не хотіла завершувати урок песимістично. Адже в повісті Сігала головною є не смерть, головне – кохання. Ще раз повторила слова Дженні Кавіллері: «Кохання – це коли ні про що не жалієш». А потім знов лунала чудова мелодія Френсіса Лея, яка, як і Книга, прославляла справжнє кохання.

Багато років тому, отримавши цікаву інформацію про автора або про його твір, тоді недосяжну для школярів, думала: «Розкажу про це своїм учням». Тепер, коли учитель і учні мають практично однакову можливість дізнаватися про новинки і цікавинки літератури, а, можливо, учні й більшу, бо частіше знаходяться в он-лайн, я думаю: «Запитаю про це своїх учнів.».

«Хтось шукає кохання в Парижі, а геній французької літератури знайшов його в українському селі, - сказала я. – Людина піднесеної душі, який знаходив свято там, де інших душать будні. Він був улюбленцем долі і шляхетних жінок, та за своєю судженою приїхав в Україну. Дорога на нашу землю стала головною дорогою його життя»... Я не згадала тоді про родину митця з Туру, про те, як прадідівське прізвище Бальса перетворилося на Бальзак, про вміння письменника викривати вади суспільства, перетворювати трагедії на комедії і навпаки. Все це і багато іншого розповіли згодом мої учні, які були так заінтриговані

незвичною історією кохання великого Оноре, що не тільки залюбки опрацювали статтю підручника, але й прочитали декілька його творів, окрім обов'язкового «Гобсека».

Кохання! Як багато було перечитано творів, досліджено біографій, охарактеризовано героїв, щоб дізнатися більше про це почуття. Кохання, хто встояв або встоїть перед ним? Кохання причетне до створення (не написання, а саме створення!) найкращих Книг.

Молодь шукає ніжні почуття навіть в тих творах, автори яких, як Бернард Шоу в «Пігмаліоні», застерігають: це реальність, а не казка, кохання тут немає. Історія перетворення «пучка моркви в справжню леді» була задумана, щоб довести можливість «одухотворення» людини і життя засобами мистецтва, зокрема мови. «Чому саме мови, - запитала я, - не музики, не філософії, не етики..?» В підручнику відповіді не було, в скороченому варіанті п'єси також. Тому довелося моїм дев'ятикласникам, принаймі найбільш допитливим, читати весь твір. Вони прочитали і знайшли позицію Шоу, проголошену устами Генрі Хігінса: англійська мова – це мова Мільтона, Шекспіра і Біблії. Отже, на думку письменника, свобода, мистецтво і Бог, об'єднавшись у мові, здатні духовно переродити як окрему людину, так і людство взагалі. Еліза Дулітл в кінці твору – яскраве свідчення всеперемагаючої сили мистецтва. Мої романтики знайшли відповідь на питання, але не заспокоїлися і продовжували шукати кохання (Адже воно тут світиться між рядками!). Відкритий фінал твору

подарував їм можливість вирішувати майбутнє героїв на свій розсуд. Вони палко сперечалися, використовуючи невідомий їм раніше факт і радіючи, що тепер вони це знають: кінофільм і мюзикли – римейки п'єси, особливо шедевр Джорджа К'юкора з незрівняною Одрі Хепберн у головній ролі, який здобув вісім Оскарів, за показами і переглядами набагато перевищили літературне першоджерело саме завдяки щасливому фіналу. Учні були щасливими, об'єднавшись з тисячами шанувальників Шоу в спільній думці: реальність – скороминуча, а казка – вічна!!! І я раділа: мої учні вчать будувати і захищати власну позицію, дякуючи Книзі або полемізуючи з автором.

Переглядаю книги домашньої бібліотеки. Вони, як старі перевірені друзі, потішають, порадять, допоможуть знайти відповіді на тисячі запитань. Хочу і стараюся, щоб Книгу полюбили і навчилися розуміти і мої учні. Можна споглядати зоряне небо і не бачити зірок. Я мрію, щоб мої

вихованці роздивилися їх. Щоб
осягнули біблійну мудрість, бо
краще не скажеш про друковане
слово: «І книга ся – з тіла мого, і
слово се – з душі моєї».

Тетяна Наумко,
вчитель зарубіжної літератури
Кам'янобрідської
ЗОШ І – ІІІ ст.
імені Петра Андрусіва

*Кожен несе у собі світло,
тільки треба
вміти відкрити свою душу й
подарувати це світло
людям.*

Е. Портер

Вчитуючись у тему запропонованого есе, для мене ключовими стали слова «зарубіжної літератури». Чому? Бо якщо говорити, наприклад, про вчителя української літератури, то його творчість обмежується рамками зовнішнього незалежного оцінювання. І вчитель намагається «збагатити» учнівські голови більшою кількістю фактів, цитат, художніх засобів та літературних напрямків, знання яких є вирішальними на ЗНО, отже, і при визначенні професіоналізму учителя.

Учитель зарубіжної літератури, на щастя, вільний від подібних рамок, і всю свою навчальну діяльність він підпорядковує самостійно визначеній меті.

Для мене особисто такою метою є виховання людини, яка усвідомлює своє призначення на землі, здатна відповідати за свої вчинки; вміє знаходити вихід із нестандартних життєвих ситуацій; керує не тільки своїми діями, а й емоціями та почуттями; поведінка якої відповідає правовим та християнським нормам.

Для досягнення цієї мети учителю потрібно виявити неабиякий талант. А майстерність виявляється у тому, чи зуміє учитель перетворити уроки літератури на уроки життя, навчати учнів на моделях поведінки різних героїв, переконати школярів, що ми вчимося не для того, щоб

знати, а для того, щоб вміти жити. Жити так, «щоб не було боляче за даремно прожиті роки». Бо, за словами Полліанни, «просто дихати - це ще не означає жити».

Я не заперечую, що педагогічна майстерність – це «комплекс властивостей особистості вчителя, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності». Звичайно, потрібен великий талант, щоб зацікавити дітей літературою, навчити аналізувати героїв, розвивати творчі здібності, зрештою, відчувати красу мистецтва. Але тільки справжній віртуоз педагогіки навчить дітей читати між рядками, відчувати душу письменника і брати з художнього твору те, що робить звичайну людину Людиною з великої літери.

Поет Йосиф Бродський у своїй Нобелівській лекції зазначав: «Література не може врятувати світ, але вона може врятувати душу окремої людини. Тоді й у всього світу з'явиться шанс на спасіння...». Діяльність вчителя-майстра є спробою дати такий шанс світу і кожній дитині зокрема.

То ж в чому майстерність вчителя саме зарубіжної літератури?

Це вміння донести дітям, що межею поділу на Старий і Новий Завіт є не тільки народження Ісуса Христа, а заміна старозавітного твердження «око за око, зуб за зуб» новою, гуманною ідеєю всепрощення і милосердя, яка так

актуальна у сьогоднішні дні.

Це така організація роботи над творами О.Бальзака «Гобсек» та Ч.Діккенса «Різдвяна пісня у прозі», щоб діти дійшли до висновку, що гроші – це не Бог, щоб на них молитися все життя. Це небезпечна річ, яка полонить життя і часто робить людину uzалежненою від їх кількості.

А який хист потрібно проявити учителю, щоб після прочитання казки О.Уальда «Хлопчик-Зірка» учні виявили бажання відвідати стареньких у будинку престарілих і пригостити їх солодоцями на свято Миколая!

Тільки справжнього вчителя дитина із сім'ї uzалежнених алкоголізмом попросить пояснити слова: «Я п'ю, бо мені соромно, а соромно, тому що п'ю» (Екзюпері «Маленький принц»). І після цього радісно біжить додому, бо знає, як допомогти батькам

вирватись із цього замкненого кола.

Багато чого вартує вміле тлумачення змісту твору Дж. Лондона «Жага до життя». У час розповсюдження смертоносних ігор («Синій кит», «Біжи або помри») актуальним є пояснення, що думка «заснути і не прокинутись» переслідувала героя до тих пір, поки йому не стало соромно. Соромно, що хворий вовк зі всіх сил чіплявся за життя. А він, людина, так швидко здався.

Хіба це не майстерність педагога, коли, прочитавши «Біле Ікло» Дж. Лондона, учні розуміють, що весь твір – це відповідь на запитання: чому людина, народжена доброю, стає на шлях злочину? І головний герой твору – не Біле Ікло, не Відон Скотт чи Красень Сміт. А злочинець Джим Голл, для якого не знайшлося вчителя любові. Адже любов може народитися тільки з любові, так само як ненависть з ненависті.

Талант учителя – це коли дитина пам'ятає про «гру в радість» не тільки на уроках літератури, а й у повсякденному житті. Наслідування Полліанни допоможе їй уникнути психологічних стресів та депресій, причин для яких у нашому житті більше ніж достатньо.

Вершиною майстерності вчителя є вміння переконати, що біля кожного з нас є янгол-охоронець, який оберігає нас від прикрих вчинків. І якщо ми бодай щось робимо правильно, янгол летить в інших

важливих справах. Наше завдання – дати йому час для відпочинку. Час, аби він мав змогу допомогти тим, хто цього потребує більше, ніж ми (М.Аромишам «Коли відпочивають янголи»).

Можна наводити безліч прикладів, коли твори літератури помножені на талант учителя стають великою виховною силою. Силою, яка формує наше майбутнє. Бо те, що думають наші діти сьогодні, стане життєвою філософією суспільства завтра.

Справжній учитель усвідомлює, що він навчає не тільки на уроці, а всюди і завжди. Навчає своєю поведінкою і виваженістю слів, своєю життєвою позицією і вмінням протистояти злу. Це про такого вчителя педагогічна засада Г.Сковороди: «Учив, як жив, а жив, як навчав». Бо дитяча душа як струна скрипки: від фальші вона не заспіває.

Педагогічна майстерність складається з багатьох чинників. Але якщо учитель не прагнучиме вдосконалити світ, наповнювати його красою вчинків, почуттів, емоцій, не захоче подарувати світло своєї душі людям - то він залишиться «надавачем освітніх послуг» і ніколи не стане Учителем з великої літери.

*Марія Круглій, учитель зарубіжної літератури
Вороблячинської ЗОШ І-ІІ ступенів імені Героя
України Віталія Коцюби*

Вчитель - велике сонце, а його учні маленькі сонечка. А розум - це світло і тепло, яке бере проміння в минулому, світить знаннями і добром зараз, а промені цих знань перенесе у майбутні віки.

Урок літератури - це зустріч з прекрасним, мудрим і вічним. Тому вчителям і учням хочеться сказати:

*Ми зустрілись з Вами -
світ став більшим на цілу зустріч.*

*Ми працювали з Вами -
світ став кращим, бо ми прагнули цього.*

*Ми раділи успіхом кожного з нас,
бо поважали один одного.*

Ми сумували, коли горе приходить до когось із нас.

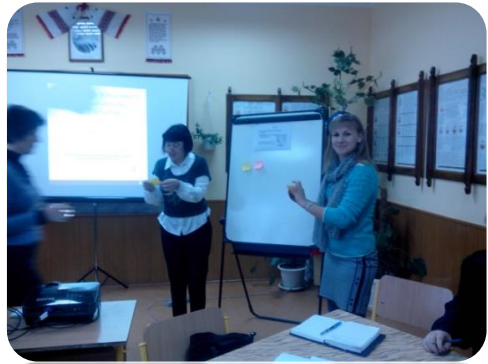
Ми йшли вперед, бо кожен поставив мету перед собою і прагнув її здійснити.

Ми - творчі особисті, які прагнуть добра, миру, щастя для всіх.

Література - мистецтво слова. За Біблією: "Спочатку було слово".

Майстерність вчителя літератури - це допомогти дитині - школяреві словом зрозуміти себе у різні моменти життя, своїх ближніх, оточуючих, суспільство, Всесвіт і стати Людиною. З моєї точки зору література - це

*Л- людина
І- індивідуальність
Т- творча
Е - егоїстична
Р- розумна
А- амбітна
Т- толерантна
У- уважна
Р- рішуча
А- активна*

Вчитель літератури разом із своїми учнями є одночасно:

- спостерігачем за життєвим дійством героя, епохи, країни, народу;*
- аналітиком подій, які відбуваються в житті героїв, народів, країн;*
- порадником для героїв і для себе (а якби вчинив я, опинившись в такій життєвій ситуації);*
- пошуковцем істини і сенсу життя для героїв творів, і одночасно для себе;*
- мандрівником країнами, світами ;*
- слухачем вивченого матеріалу, спостерігачем і аналітиком шкільного життя і стосунків колективу;*
- співучасником подій ,які відбуваються у літературному творі і навколишньому житті ;*
- другом - товаришем для всіх;*
- наставником на шляху пізнання літератури і людини в різні моменти життя і різні історичні епохи.*

Станіслав Єжи Лець сказав: «У людини немає вибору - вона повинна бути людиною». А вчитель літератури має всі можливості, щоб допомогти учням пізнати себе,

навколишній світ і стати особистістю, яка зрозуміє своє призначення на Землі і стане щасливою.

Перше правило, як на мене, дивуй цікавим матеріалом, нестандартним поданням уроку, благородними і джентельментськими вчинками, добротою, щирістю, справедливістю стосунків з учнями.

Ви все зможете, якщо постараетесь і будете вірити в свої сили, в успіх ваших ідей, їх затребуваність для людей і суспільства. Девізом вашого життя мають стати слова В.Іващенко:

Господь дав людям в сиву давнину

Всі заповіді і сказав "Моліться"

Ісус додав ще заповідь одну :

"Роби своє , не плачся і не бійся!!!!"

Майстерність вчителя - це вміння бачити в кожній дитині:

- благородство Поліанни,
- доброту і шляхетність Чарлі,
- відданість Айвенго,
- стійкість маленького пикта,
- чарівність і вірність Пенелопи,
- безстрашність Івана Терешка,
- розум і винахідливість Одиссея,
- дружелюбність, турботливість Сью і Джонсі,
- силу духу і повагу один до одного, як у героїв «Балади про Схід і Захід»,
- стійкість Остапа Бульби...

У всі часи, епохи, суспільства герой літератури один - людина.

А уроки літератури - це можливість пізнання людства за довгий період часу і самого себе як

частинку людства. Людина у всі часи хотіла бути щасливою, щоб її любили, шанували, розуміли.

Але одночасно вчитель має застерігати: людина має не тільки брати для себе, але вона повинна ще більше віддавати. Тому ідеальний герой - Ісус Христос.

Він живе життям людини, знає її проблеми, вчить її зрозуміти світ і себе в ньому, приймає муки ради всіх людей, щоб ми бачили перспективу Царства Божого і жили керуючись Божими законами.

***Ми зустрілись з Вами -
світ став більшим на цілу
зустріч.***

***Ми працювали з Вами -
світ став кращим, бо ми прагнули цього.***

***Ми раділи успіхом кожного з нас,
бо поважали один одного.***

Ми сумували, коли горе приходить до когось із нас.

***Ми йшли вперед, бо кожен поставив мету перед собою і
прагнув її здійснити.***

***Ми - творчі особисті, які прагнуть добра, миру, щастя
для всіх.***

*Ганна Гірка,
учитель зарубіжної літератури
Новояворівської
ЗОШ I-III ступенів №3*

Дорога до школи довжиною в тридцять років... Часто така швидка, радісна, іскриста, а інколи... наче нема під ногами землі. Та коли заходиш у клас, усе залишаєш позаду. Радієш, що обрала саме цей фах - бути вчителем Людино-знавства – літератури.

Ще під час навчання в університеті нас запитували викладачі: «Що, на вашу думку, необхідно, аби стати справжнім вчителем, майстром своєї справи?».

Багато було оригінальних, інколи несподіваних відповідей. А дехто й не приховував, що професія вчителя - не для нього, що є набагато цікавіші заняття, аніж жити за принципом «Серце віддаю дітям».

Особисто я ніколи не сумнівалась у виборі фаху, бо поряд зі мною завжди була моя мама - взірець справжньої вчительки. Від неї дізналася багато таємниць нашого творчого ремесла, навчилася любити людей і бачити в маленькій дитині особистість. А коли вже переступила поріг школи як педагог, задумалася над тим, у чому полягає майстерність вчителя літератури, як зацікавити своїми уроками і як допомогти дітям полюбити книгу.

Високий фаховий рівень, міцні знання необхідні кожному вчителеві. І, звичайно, над цим треба працювати

все своє життя. Це аксіома. Але, окрім знань, ще є багато складових до високого пілотажу справжнього вчителя. Кожен сам визначає пріоритетні для себе вершини. Радість творчості, пошуків, спілкування, взаєморозуміння, прагнення дочекатися успіху в навчанні кожного учня – ось складові моєї педагогічної філософії.

Пригадую, як я, учениця 9 класу, чекала на уроки літератури улюбленої вчительки Леонарди Йосипівни. Жоден урок не був схожий на інший. Ерудована, мудра, тактовна, начитана, вона захопила нас творами Л.Толстого, Ф.Достоевського, І.Тургенєва. Хвилини спілкування з великими майстрами слова, коли оживали вони та їхні персонажі, незабутні. Ми вчилися думати, спілкуватися одне з одним, сперечатися, навіть почували себе королями диспуту. А які крила виростали в нас за спиною, коли вчителька похвалила наші відповіді так, наче то було варте не високої оцінки, а самої Нобелівської премії!

На літературних вечорах ми, школярки, перетворювалися в героїнь, про долю яких розмірковували на уроках. Щоб вдало зіграти свою роль у п'єсі, ми багато читали додаткової літератури, сидючи в залі бібліотеки і вдихаючи неповторний аромат «свіжовиданої» літератури. Давно минули роки юності, та любов до книги, до її дивовижних відкриттів не минає з плином часу. Уроки майстерності Леонарди Йосипівни – приклад для мене, вчителя зарубіжної літератури. Пам'ятаю завжди про те, що дитині цікаво вчитися тоді, коли ти даш їй поштовх до

пошуку таємниць, допоможеш досягнути радість спілкування з прекрасним, навчиш мислити образами, прищепиш любов до читання. Тут треба помітити не тільки того, хто з дитинства закоханий у книгу, але й того, хто робить перші кроки до серйозного її прочитання і прагне із пасивного спостерігача на уроці перетворитися активного учасника навчального процесу.

Ця вчителька від Бога навчила мене бачити дитячі очі – довірливі, допитливі, спостережливі, що оцінюють кожен твій крок. Чого очікують вони?

Доброти? Розуміння? Незвіданих таємниць? Так, безсумнівно. А ще вони не знають, що якась із книжок у майбутньому стане саме для них мудрим порадиником, що дасть відповіді на запитання,

яке поставить саме життя. Кожна хвилина уроку, кожне слово сплететься згодом у єдину стрічку життєвого уроку. Уроку, що допоможе повірити у власні сили, додасть наснаги добитися успіху тоді, коли вже й руки опустилися, відкриє таємниці пізнання себе й оточуючого світу.

Хоча часто тепер ми, вчителі, чуємо несправедливу критику на свою адресу від усіх тих, хто далекий від педагогіки, та вважає себе компетентним судити про все на світі, особливо про те, як ми повинні виховувати й навчати. Але, на щастя, більшість учителів не живуть

тим, що про них думають далекі від школи обивателі і як дбає про них держава. І секрет такого дива полягає у тому, що для українського вчителя й сьогодні визначальною є любов до дитини, радість від споглядання того, як у результаті спільних з дитиною величезних зусиль, творчої праці росте, міцніє молодий пагінець особистості.

Відомо, що праця вчителя, а особливо вчителя літератури не творчою не буває. Адже неповторна кожна людина, обставини, тема уроку, неповторний кожен момент шкільного життя. Неповторна кожна книга, як і неповторне її прочитання і розуміння кожною дитиною. Завжди пам'ятаю про це і враховую ці нестандартні, так би мовити, фактори. Пам'ятаю й про те, що вчитель, як батько та матір, як садівник, що плекає молоде деревце, має бути терпеливим і вірити в свого учня. Нехай сьогодні зроблений зовсім маленький крок у сприйнятті художнього твору, нехай це, в очах інших учнів, зовсім не досягнення, але я не маю права пропустити ці найменші спроби працювати разом з усіма, не маю права погасити навіть найменші іскорки зацікавленості предметом. Не важливо, наскільки це велике досягнення дитини, набагато важливіше допомогти повірити їй у власні сили, здібності, таланти. І, можливо, що в майбутньому вона досягне таких результатів, яких не очікуватиме ніхто. Хіба мало прикладів життя нам подає? Хіба не знаємо імена геніїв, які в школі не вважались найкращими учнями? Проте вони зуміли здивувати світ і зробити багато корисного для всього

людства. Можливо, саме така дитина сидить зараз у цьому класі, така не впевнена у своїх силах, що й слово боїться сказати, щоб не сміялись однокласники. А моє завдання – виростити крила для польоту, показати, що безмежно вірю в її здібності, що вона унікальна і що результат своєї праці вона обов'язково рано чи пізно отримає! А головне її завдання – стати Людиною.

Пригадую, як одного разу прочитала дивовижного листа, якого директор прислав кожному вчителеві, що приймав на роботу. В цьому листі він писав про те, що був в'язнем концтабору і бачив інженерів - винахідників, які будували газові печі, висококваліфікованих лікарів, які проводили нелюдські експерименти з в'язнями, медсестер, що вбивали немовлят. Його очі бачили те, що не повинні бачити очі будь-якої людини. Директор просив педагогів допомогти дітям вирости людьми, бо тільки тоді математика, читання, письмо матимуть сенс. Адже яка користь людству з освічених Ейхманів, тренуваних негідників і високоосвічених убивць? Хто з їхніх колишніх учителів захотів би похвалитися тим, що доклав усіх зусиль, щоб вони вирости справжніми людьми? Хто скаже, що вони стали честю і гордістю свого народу? Кому стали в нагоді їхні знання та обдарування? Ми відповідальні за тих, кого довірили нам батьки. І слід бути мудрими і розважливими вчителями і вихователями, знаходити підхід до кожного дитячого серця. А наш предмет дає неосяжні можливості для втілення якнайкращих педагогічних ідей.

Вже тридцять моїх років педагогічного життя – це час нескінченних творчих пошуків, безперервного вдосконалення в методиці та педагогіці, час любові до тих маленьких сердець, які довірливо дивляться тобі в очі. Вреши ти, це час, в який саме тобі Бог довірив чисті дитячі душі, аби ти не тільки плекала їх, але й сама доторкнулася до цієї незбагненої гармонії маленької людини. Де черпати сили для щоденного натхнення? В тих же довірливих серцях, у самій літературі. Вчитель не має права бути байдужим споглядачем у житті. Роль його особлива, виняткова.

«Даруй себе дітям!

Будь терплячим і будь готовим до зустрічі з ними в дитинстві»

Ш.Амонашвілі

*Світлана Савчак, учитель
зарубіжної літератури
Новояворівської
ЗОШ I-III ступенів №3*

Це був шостий урок. Але у восьмому класі була одна з моїх улюблених тем: «Сонети Шекспіра». З піднесеним настроєм я зайшла у клас, а вийшла якась спантеличена. За довгі роки вчительської роботи різне доводилось чути від учнів, але того разу дівчина ствердно заявила: «Немає ніякої любові. Є звичка, спільні обов'язки, життя під одним дахом.» На цій репліці пролунав дзвоник і восьмикласники почали закидувати рюкзаки на плечі та голосно грюкати кріслами, які треба обов'язково виставити на парту, бо того вимагає прибиральниця.

Наталя навіть не зашарілася. Дівчина завжди активна, підтримувала обговорення, мала свою точку зору, вміла чути і уроки приносили їй радість. А тут... Я вийшла після всіх, відчувши байдужість, якусь зневіру, апатію...

Мій робочий день теж закінчився. Додому п'ятнадцять хвилин спокійної ходи відкритим полем між двома селами. Зранку – це час на молитву, зворотній шлях – роздуми після прожитого.

Під ногами чвакав сніг, його торкнулося напіввесняне лютневе сонце. В повітрі пахло деревним димком. Мої роздуми крутилися навколо Наталі. Немає ця дівчинка іще гіркого досвіду розчарування. Це точно. Я добре знаю цю дитину. Звідки

такі думки і слова? Адже вона здатна аналізувати почуте.

Останній тиждень учениця ходила у школу із нежиттю, а після уроків поспішала не в сторону домівки, а до центру села. Точно. Я чула, що хтось в учительській казав, що хвора листоноша, а це її мама. Так ось куди вона йде, ось чому виглядає втомлено, навіть децю знервовано. Напевне, тут таки і криється якась розмова з дорослими, які посіяли зневіру у високі почуття людини. Мене огорнув страх. По своїй звичці, я піднесла очі до неба і голосно запитала: - «Що робити, Господи? Ти є сутністю любові, це одна з твоїх основних рис, ти дав це мені зрозуміти і відчувати. Як маю допомогти це зрозуміти чотирнадцятилітньому підлітку? Уроки Данте, Петрарки, а тепер і Шекспіра не пораховані за авторитетні. Чийсь негативний погляд очорнив дівочу душу... Що робити???» Цілу гору риторичних запитань я поставила Богу, а потім замовкла...

За яку роботу я не бралася дома, думки крутилися навколо Наталі... Коли годинник пробив північ, я почала дякувати за здатність мислити, за знання з Божого Слова, за вміння їх застосувати. Я була спокійна бо знала, як промине наступний урок у восьмому класі.

На запитання: «Які види любові ви знаєте?» діти впоралися із трьома: любов між друзями, родинна і романтична. Четвертий вид любові їм був невідомий. Любов агапе – жертовна любов, найбільший вияв любові, любов Бога до людей, який віддав найдорожче – свого сина, тому

що любив людей. І Бог розумів, що люди теж здатні на такі почуття. Ісус перед смертю сказав: «Нову заповідь даю вам: любіть один одного так, як я вас полюбив». А його любов спонукувала співчувати людям, годувати їх, навчати, оздоровляти і навіть померти за них. Чи здатні ми виявляти подібні почуття один одному? Так, здатні. Придивіться, як люблять вас батьки, подумайте, як страждають люди, коли помирає один з подружніх партнерів, а хіба не боляче вам, коли страждає ваш друг? І все це тільки тому, що ми любимо. За щоденною працею, вияви любові можуть стати непомітними. Чи можете ви сприяти відродженню почуттів? Адже любов, наче вогонь, якщо не підкидати дров, він погасне. Іскра Божого Вогню - любові жевріє у кожному із нас. Інакше Шекспір не казав би: «...Як це брехня, я віршів не писав...», а Данте не назвав би любов «...нове й прекрасне диво». Більше того: серед складних книг великих і малих пророків, символічних і метафоричних, у Святому Письмі поміщена одна з найбільш ліричних книг «Пісня над піснями», щоб кожен розумів – справжня любов походить від Бога, який завжди керується любов'ю.

Мені дуже захотілося відчитати учням «Гімн любові», який записав під натхненням апостол Павло: «Любов терпелива і добра. Любов не ревнує. Вона не вихваляється, не зазнається, не поводить ся непристойно, не шукає власної вигоди і не дратується. Вона не веде лічби образам. Любов не тішиться неправедністю, але радіє

правді. Любов усе зносить, в усе вірить, на все надіється, все терпить. Любов ніколи не згасає.»

Учні мовчали. Я не ставила запитань, бо добре розуміла, що такі слова потребують глибоких роздумів. Ми плавно перейшли до наступної теми: «Ромео і Джульєтта».

*Галина
Гавловська,
учитель
зарубіжної
літератури
Любинської
ЗОШ І-ІІІ
ступенів*

Література...

*Це світ добра, краси, натхнення,
Там радість, сум, надія і любов,
Зустрінеш друга й недруга –
А заразом цікавий світ там осягнеш.*

*Поринеш із минулого в майбутнє,
І зірку сьогодення осягнеш,
Очима справжнє не завжди збагнеш
Найважливіше ж упізнаєш серцем.*

Вчитель...

Школа... Діти...

Багато чого, а може навіть і все, починається з цих слів. Учитель, школа, діти – трикутник, у якому немає центральної вершини, або гора з трьома вершинами, і кожна з них – центр Всесвіту. Мабуть, це в ідеалі слово учитель асоціюється у людей з діаметрально протилежними поняттями: натхненник, велет духу, ніжний і чуйний, справедливий, всезнаючий, а поряд – тиран – байдужий, упереджений, прискіпливий... То хто ж: тиран чи велет? А може просто учитель... Чарівник, який відкриває таємний світ літератури, площина дійства якого – діти – коштовне каміння, що потребує обрамлення. Бо сьогодення вимагає учителя-майстра, професіонала, психолога, вихователя, друга і радника. До того ж комунікабельного, креативного, толерантного. Бо ж учні такі? А якщо не учні, то може час? Саме він вимагає від нас

змін. Колишній гладіатор на арені з левами позаздрив би вмінню вистояти і залишитися творчим саме учителю.

Ми працюємо у час, коли в двобій з літературою стають, на жаль, ті, що втратили навіть «посміш-ку» надії на краще майбут-нє. А вчитель повинен її відродити, відстояти, надихнути на подвиг, як дивний гідальго Дон Кіхот з Ламанчі. Цей дивак змагався з вітряками, а ми б'ємося об крила упередженої батьківської любові, що

з часом переростає у байдужість і тих, хто любить, і тих, хто «недооцінює». Тому, щоб вистояти, потрібно бути сильним, впевненим у собі, і вірити, що краплина людської доброти, посіяна в дитяче серце, хоч не зразу, але проросте цвітом добра та людяності. Саме у цьому, як на мене, покликання вчителя літератури.

Отже, я вчитель літератури. Той, що своєю щоденною клопіткою працею засіває ниву людських доль. Ні, я не творець, тільки наставник, який, як не дивно, вірить у чудо, бо так, а не інакше можна іти до дітей.

Неординарні підлітки, діти. Заглядаючи у серце кожного, так хочеться

*побачити безпосередність Тома Сойєра,
екстравагантність Пеппі Довгої Панчохи, працьовитість
Попелюшки, а найбільше – щирість немовляти. Бо, шукаючи
істину, чи ходячи манівцями, все ж вертаєшся до
першоджерела: «Усе починається з любові. Любові до
ближнього, до себе, до того, що робиш, кому віддаєш і від
кого сподіваєшся розуміння».*

Це ж література...

...Світ добра, краси, натхнення,

І я – Учитель!

*Леся Шавала, вчитель зарубіжної
літератури Новояворівської
ЗОШ I-III ступенів №3*

Вільне есе на тему: «Майстерність учителя...»

Сьогодні з усіх засобів масової інформації можна почути і побачити безліч сюжетів, які голосно розповідають про вчителя. Хто він? Як себе поводить? У що одягнений? Чи може засмагати у купальнику? Ведучі різних ток-

шоу з екрана телевізора хвалять і сварять: «Ви ж учитель...Великий педагогічний досвід...Майстерність...». Якими словами можна описати майстерність? Можливо такими:

гуМанність

Амбіційність

дбаЙливість

Самоорганізація

Толерантність

Ерудованість

твоРчість

самоіроНія

оптимІстичність

рішучіСТЬ

смІливіСТЬ

оригіналЬність

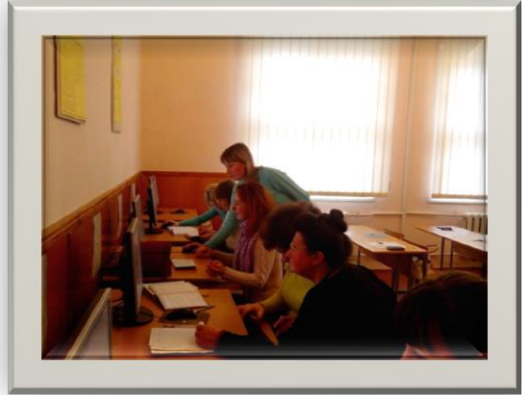
Молоді випускники педагогічних закладів приходять у школу плекати у собі майстра. Учителя з великої літери. Вони сповнені ентузіазму, амбіцій, мрій. У світлих головах літають цитати світових і вітчизняних педагогів, методи, прийоми, яким так старанно намагались навчити їх викладачі.

Кожного дня учитель відкриває двері класу, ловлячи на собі допитливі, стривожені, сумні, самовпевнені, лагідні

очі школярів. Ці очі творять з учителя майстра. Вони мотивують. Вони надихають. Вони спонукають бути впертим. Бути постійно у пошуку. Кожні 45 хвилин життя змушують нас, учителів, залишити удома поганий настрій. Одягнути посмішку на обличчя. Розправити плечі-крила. Приборкати внутрішню хвилю життєвих проблем. Опанувати техніку правильного дихання, коли пояснюєш нову тему декілька разів одному й тому ж учневі. Навчитись танцювати «танець пінгвіна», коли слабовстигаючий школяр успішно виконує завдання. Розкривати парасольку під час зливи сліз-дощу, коли діти проявляють милосердя, підтримку, бо цього так мало у сьогоденні. Бо учитель – це багатогранний камінь.

Він – психолог, бо зазирає у дитячі душі. Він – актор. Хоча , здебільшого, режисер. Він – учень, бо протягом життя вчиться. Він - ерудит, бо може поговорити з хлопцями про спорт, рибалку, комп'ютерні ігри, а з

дівчатками про модні тенденції в одязі. Він – винахідник. Він – кулінар, бо завжди готує «щось смачненьке» на урок. Він – патріот, бо небайдужий до усього, що відбувається у його країні. Він – оптиміст, бо і себе, і всіх заспокоює словами: «Все буде добре». Він – філософ, розмірковує про мотиви людських вчинків.

Бути таким ось багатогранним і, водночас, залишатись собою – це і є, на мою думку, майстерність. Особливо, коли твої випускники, незалежно від того чим займаються у житті, стали Людьми.

*Рис О.І.,
вчитель зарубіжної літератури
Салашівської ЗОШ І-ІІ ступенів*

*Майстерність – це те, чого можна домогтися,
і як можуть бути відомі майстер-токар,
прекрасний майстер-лікар,
так повинен і може бути майстром педагог.
А.С.Макаренко*

Основними ознаками професійної майстерності вчителя є відмінне вміння навчати вихованців, розвивати в них творчі здібності, формувати цілісну особистість. Адже діяльність вчителя – це не лише постановка педагогічних і творчих завдань та їх розв'язання. Це вміння через «слово» зазирнути в душу дитини, спрямувати її до самостійного вирішення шляхом оригінальним, неповторним, нестандартним..

Вчитель і Майстер – категорії тотожні. Кожен вчитель – це майстер, який своєю наполегливою працею, досвідом, ерудицією, педагогічним чуттям оживляє, заохочує, розширює перспективи підрастаючого покоління. І саме у використанні можливостей художнього слова (естетичний і виховний аспект) полягає діяльність

вчителя. Під впливом цього в учнів формується емоційне ставлення до дійсності, розвивається почуття краси, потреба у спілкуванні зі світом культури і мистецтва.

Майстерність вчителя літератури – радіти життю і вчити цьому дітей, вміти бути вимогливим, відкривати у дітях щось нове, дивуватися новому. Творчість у нашій праці – насамперед пізнання людини, подив перед багатогранністю і невичерпністю людською. Завдяки грамотно організованій роботі над розвитком свого творчого потенціалу і досягається майстерність вчителя. Я вважаю, що вчителя не можна змусити бути творчим педагогом. Він повинен сам хотіти цього. Я розумію, щоб бути цікавою дітям, потрібно завжди вчитися, постійно бути у творчому пошуку. При цьому потрібно поставити себе до рівня учня, його сприйняття, зробити так, щоб він відчув себе значущою частиною уроку.

Маючи досвід роботи, можу з впевненістю сказати, що повинна постійно працювати над удосконаленням своєї педагогічної майстерності, адже майстерність полягає в тому, щоб навчити своїх вихованців творчо мислити, любити сам процес творення. Бо від цього процесу – уміння творити нові ідеї, нові підходи, себе, врешті-решт, - залежить наше майбутнє.

Майстерність вчителя літератури - бути отим воїном світла, який завжди відкритий для чогось нового,

прагне, щоб не згасло сяйво в його очах. Помиляється, перебуває в постійному пошуку, шукає і, без сумніву, знаходить.

«Для воїнів світла не існує понять «краще» або «гірше», бо у його очах кожен є обдарованим настільки, щоб іти обраним шляхом» (Пауло Коельйо, «Воїн світла»).

*Тамара Брушнівська,
вчитель зарубіжної літератури
Воледобрянської
ЗОШ І-ІІ ступенів*

Бути педагогом – це мистецтво. Справжній педагог – це митець, який має навчитися будувати програму успішності життєвої і професійної кар'єри. Мистецтво педагога – здобуття умінь моделювати насамперед власний успіх. Лише успішний педагог зможе виховати успішну особистість.

Хто ж він такий учитель літератури?

Я вважаю, що він є носієм культури рідного слова. Він методично вірно має навчити учнів використовувати мову в конкретному контексті і ситуації. А ще вчитель літератури - це і режисер, і актор, і культуролог, і художник, і музикознавець. Щоб провести якісно урок літератури, потрібно спочатку правильно вибрати форму викладу матеріалу, скласти сценарій цього уроку, потім артистично вести діалог з учасниками освітнього процесу, поєднати тему уроку з історією і надбанням культури народу, чий твір вивчається на уроці, творчо підійти до знайомства з ілюстраціями до художнього твору, до слухання музики, написаної до художнього твору.

Вчитель літератури має бути комуні-кабельним, завжди емоційним, жвавим, креативним, має перебувати у постійному пошуку нового у розв'язанні проблемних ситуацій. А найважливіше, я думаю, він повинен уміти слухати інших, зокрема учнів, дозволяти їм висловлювати свою власну думку просто і зрозуміло, бути відкритим і щирим у спілкуванні з ними.

Йдучи на свій урок, вчитель літератури має

залишити десь за межами класу поганий настрій, негативні почуття, домагатися того, щоб кожен крок у досягненні цілі був приємний, навчати учнів виносити користь із переживання неприємних емоцій.

Учитель літератури не повинен забувати, що він «родом з дитинства» і хоча б інколи «впадати у дитинство». В цьому йому допоможе гра на уроці літератури, застосування інших інтерактивних форм роботи. В «лабораторії успіху уроку» вчитель літератури головний гравець, який веде за собою своїх вихованців. Чим природніше виглядає наш урок, тим краще будуть розуміти нас учні.

Педагог на прикладі літературних образів формує у своїх вихованців ставлення до ціннісних основ життя – добра, істини, краси, до соціально – культурних цінностей – людина, суспільство, природа, праця і пізнання.

Він має створювати в навчальному процесі ситуацію діалогу на основі аналізу результатів на рівні спілкування. За слушним зауваженням М.Бахтіна, тільки в спілкуванні, у взаємодії людини з людиною розкривається «людина в людині» як для інших так і для себе. Бути – значить спілкуватися діалогічно. Коли діалог закінчується, все закінчується.

Сучасний вчитель літератури має бути добре обізнаним із новизною на «літературній кухні». І цією новизною «заражати» своїх учнів.

Більше двох десятків років я працюю в школі вчителем зарубіжної літератури. Я вже не молодий вчитель, але завжди заходжу у клас як юнка. Не можу по-іншому, бо від мене чекають сучасні здобувачі освіти чогось творчого,

нестандартного. Ще більше приходитьсья вчити так, щоб зацікавити своїм навчальним предметом. Не секрет для усіх, що сучасні діти «закинули» читання художньої літератури. Їх більше вабить інформація, яка є на сайтах Всесвітньої мережі Інтернет. Тому показую їм, що в Інтернеті можна знайти дуже багато цікавого про художній твір, який вивчається на уроці.

Напочатку я не вміла читати дітям урок – поезію. Я не знала, що з таким лаконічним твором можна робити 45 хвилин. Читала сама декілька разів, читали мої учні, декілька запитань - і все. Зрозуміла, що потрібно вчитися – і «сіла» за методичну літературу, відвідувала уроки досвідчених педагогів – літераторів. І все налагодилося. Зараз – це мої улюблені уроки і моїх вихованців.

Уроки зарубіжної літератури - це мандрівки у різні країни, це чаювання по-японськи, це створення ікебани, це насолода ароматами лілей, троянд, фіалок, сакур, це знайомство із щирим і відданим коханням, лицарськими турнірами, із героїчними подвигами, це віра у найзаповітнішу мрію...

Якщо вчитель літератури зуміє на своїх заняттях все це пропустити через душу дитини, то, я вважаю, що дарма ми приходимо кожного разу у клас. І якщо в кінці уроку почуєш від учня: «А ця історія, яку ми прочитали

у творі, правдива, я вірю!» - то це найкращий комплімент для вчителя і відгук про урок.

Я вдячна своїм шкільними вчителям літератури Марцінко І.П., Чекан В.М., (дякувати Богу, на даний час вони живі і здорові), за те, що навчили мене любити книгу, читати художню літературу, вдячна методистам відділу освіти Майхер О.М., Фірчук О.М., за свій професійний ріст, за новизну, яку вони несуть нам, педагогічним працівникам.

Хочу закінчити свою вчительську «сповідь» словами Судзукі: «Кожен з нас може стати художником. Звичайно, що не в буквальному розумінні цього слова, а художником власного життя. Розум людини, її серце - це, ніби, пензлі, а безмежний Всесвіт, велике полотно, на якому людина протягом сімдесяти чи вісімдесяти років малює картину свого життя. Якою буде ця картина в кінці – залежить виключно від самої людини!»

*Любов Галан,
учитель зарубіжної літератури
Черчицького НВК
«ЗОШ І-ІІ ст. – ДНЗ»*

*Сучасний урок- це твір мистецтва,
де педагог уміло використовує
всі можливості для розвитку
особистості учня.*

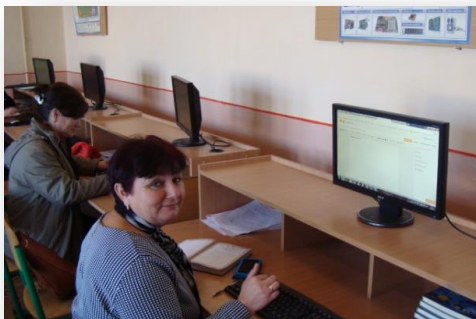
М. Ебнер- Ешенбах

*Я із школою разом уже багато років: спочатку -
школяркою, потім - учителем.*

*Так, ще був інститут, і були неймовірно віддані своїй
справі викладачі. До цих пір пам'ятаю слова наставників: ви
не просто вчителі, ви - вчителі літератури. І маєте з
перших уроків зацікавити, заінтригувати дітей своїм
предметом, влюбити їх у свій урок, ошчасливити їх із перших
же уроків, зробити ці зустрічі яскравими й неповторними.
Тепер уже я знаю, що всі мої викладачі, які давали нам уроки
такої майстерності, мали рацію.*

*Сучасний учитель має запалювати в серцях дітей
іскорку творчості, бажання пізнавати щось нове, прагнення
до самовдосконалення. Основне джерело інформації сьогодні
- це Інтернет. Учитель має навчити учнів орієнтуватися в
інформаційному просторі, водночас розкриваючи творчий
потенціал кожного, тому його майстерність має важливе
значення для проведення
навчального процесу.*

*Майстерність
педагога пов'язана з
творчістю. Творчість - це
завжди пошук і
знаходження чогось
нового: або для себе, або
для себе й інших. До
якостей творчого педагога*

належать: націленість на формування творчої особистості (свідомий вибір змісту, методів, прийомів, форм і засобів педагогічної діяльності); педагогічний такт; артистизм і розвинене почуття гумору; уміння створювати проблемні ситуації; уміння ставити несподівані запитання. Запалювати вогник творчості в душах дітей, розвивати потребу кожного творити, стимулювати емоційну сферу учнів, виховувати їхні почуття, цілеспрямованість і міцність переконання - головне завдання уроку зарубіжної літератури.

Мета вчителя - словесника – створити на уроках літератури таку атмосферу творчості, ввести учнів до стану потоку, перетворити нудну і важку роботу на цікаву і захопливу гру, коли літературний твір одночасно сприймає весь колектив. І настрій у класній кімнаті має посилювати естетичне сприйняття художнього твору, залучати до ділового спілкування якомога більше учнів. Вчитель повинен зробити кожен урок словесності світлим промінчиком гуманізму, порядності, чесності і толерантності.

Сьогодні учитель повинен розуміти своїх учнів і вміти їх вислуховувати. Кожен педагог зобов'язаний бути психологом і знаходити підхід до учнів, адже кожна дитина є індивідуальною особистістю. Майстерність учителя також полягає у вмінні організовувати співпрацю з батьками у проведенні виховних тематичних заходів, вікторин і екскурсій.

На плечі сьогоднішніх учителів лягає велика відповідальність, за своїх учнів, оскільки відбувається стрімкий технічний розвиток, який, на думку вчених, не дуже позитивно впливає на розвиток інтелектуальної і моральної особистості дитини. Тому місія вчителя у нас

час є дуже значущою. Ми повинні працювати над гуманізацією освіти, тобто підвищення культури народу.

Вчитель – це людина, що скерована в майбутнє, формує у молодих людей активне і відповідальне прагнення оновлення світу, у якому вони живуть. І учень чекає від учителя, передусім, розуміння своїх проблем, прагнень і вдячний за умови створені для самоутвердження. Для дитини, підлітка, юнака вчитель потрібний, як організатор життєдіяльності, що забезпечує кардинальні потреби людини у самоактуалізації і визнанні. На мою думку, в цьому й полягає майстерність вчителя.

Згадую своїх уже стареньких улюблених учителів літератури і їхні уроки тай думаю, що таки той людський чинник зіграв у виборі мною професії вирішальну роль і, звичайно, любов до книжки, до дітей і до Слова. Адже наші учні - це наші крила і наше майбутнє. Мої учні - мої крила,

*Ними я живу,
Я радію разом з ними,
З ними я лечу...*

*Марія Мончак,
учитель зарубіжної літератури
Сарнівської ЗОШ І-ІІ ступенів*

Учитель повинен свідомо йти в ногу з сучасністю, проймається силами, що пробудилися в ній.

А. Дістервег

Немає нічого кращого за професію вчителя. Людина, яка живе спілкуванням з дітьми, - вчитель.

На мій погляд, діяльність вчителя зарубіжної літератури характеризується не лише певними, притаманними як і педагогу будь-якого іншого фаху якостями і властивостями, а вимагає спеціальних здібностей, умінь, знань і навичок, що визначаються особливостями зарубіжної літератури як навчального предмета. Зарубіжна література – мистецтво слова.

Які ж є функції художньої літератури як виду мистецтва?

- *пізнавальна (дає змогу пізнати світ і людину);*
- *виховна (виховує моральні якості й естетичний смак);*
- *естетична (розбудовує світ за законами краси);*
- *гедоністична (дає насолоду від процесу читання й осмислення прочитаного).*

Вчителі зарубіжної літератури запалюють у душах дітей вогонь вічного прагнення до знань, розкривають їм безмежний світ красного письменства. Будь-яка освічена людина прагне долучитися до культурної спадщини

різних народів світу. Доступними широкому загалу ці скарби красного письменства роблять перекладачі. Адже ми живемо в XXI столітті. Україна рухається вперед, гідно крокує серед інших цивілізованих країн. Сучасному поколінню випало жити в складний час, коли питання збереження миру, порозуміння між народами та гуманістичні цінності визначають долю планети. Вчителі зарубіжної літератури розкривають перед учнями безсмертя великої Літератури, наповнюють дитячі душі вічними ідеалами прекрасного. Вони пам'ятають слова відомої української поетеси Ліни Костенко: «Віддай людині крихітку себе – твоя душа наповнюється світлом!»

То ж які риси характеру притаманні вчителю зарубіжної літератури? В першу чергу виділила б – витримку, мужність, самостійність, надійність, творчий пошук. А додати до цього красу неперевершену, очі прекрасні, серце гаряче, артистичну зовнішність, ніжність та доброту душевну, глибокий інтелект, інтелігентність – і матимемо портрет нашого словесника.

Розглянемо ж які складові педagogічної майстерності учителя?

Головна складова – духовність учителя

Це радість від спілкування з дітьми. Духовність учителя дає учням задоволення від процесу навчання. А від цього залежить успішність у навчанні.

А який же вчитель без ґрунтовних знань зі свого предмета? Звичайно, учитель мусить володіти фактичними даними предмета в межах програми. А також він має знати різноманітні історичні дані, цікаві факти.

Розуміння мети і завдання навчання

Вчитель повинен розуміти, навіщо вчити даний предмет, що він дає для світосприймання.

Уміння володіти технологією добору матеріалу до уроку, до теми

Сучасний вчитель зобов'язаний володіти інформаційними технологіями. Уроки зарубіжної літератури проводити в комп'ютерному класі з використанням навчальних та контролюючих програм.

Знання розуміння і володіння методами навчання

Зрозуміло, методи навчання залежать від мети уроку. Ту можуть бути і репродуктивні і творчі. Я думаю, що в системі формування читача пріоритет слід віддати методам творчого читання та творчих завдань, евристичному, дослідницькому, таким прийомам як співставлення твору з екранізацією, театральною виставою. Серед видів навчальної діяльності надається перевага таким видам як читацький відгук, участь у розробці сценарію, елементам компаративного аналізу. Найбільш дієвою я вважаю проектну діяльність на уроці.

Розуміння вибору форм навчання

Фронтальна, індивідуальна, групова форми навчання. Чи можна дотримуватися лише однієї із них? Ні, звичайно.

Щоб отримувати найбільший ефект в навчанні слід уміло поєднувати форми роботи. По-моєму, серед форм навчальної діяльності, ще ефективно впливають на процес формування читача, значна роль належить урокам – читацьким конференціям, урокам-вікторинам, тобто таким що відкривають широкі можливості для формування творчого особистісного ставлення до книги. Немає людини, яка прочитавши добру і цікаву книгу, не стала б кращою і щасливішою.

Сучасній людині важливо відчувати слово, сприймати його образність, вміти відтворювати розмаїття думок, почуттів. Учителю слід спиратися на добре продумані психолого-дидактичні прийоми творчого розвивального навчання, які потребують застосування надбань власних почуттів, розуму, волі, пізнавальної самостійності.

Засоби навчання

Грамотний підбір засобів навчання – майстерність учителя.

Уміння чітко уявити собі, яким має бути результат навчання

Звісно, результат і мета мають збігатися. Учні повинні бути задоволені від навчального процесу, який є цілісним.

Мотивація навчання

Створення обстановки у якій учні будуть учитися на кожному уроці – це одна з основних складових майстерності учителя.

Артистизм

Вчитель має володіти ораторським мистецтвом. Недарма ж у часи Г. Сковороди вивчалися такі предмети як піїтика та риторика. Артистизм полягає у залученні учнів до розмови. Інтелегентному і інтелектуальному спілкуванні.

Режисура уроку

У чому проявляється вона? На кожному уроці вчитель підкоряє свою діяльність з учнями конкретній меті. Захоплення є від того, як учителю ця режисура вдалася. Адже із величезної кількості матеріалу треба вибрати те, що найбільш цікавим є для сучасних учнів.

Імпровізація

У процесі викладання літератури імпровізація ґрунтується на ретельному, всебічному плануванні вчителем навчально-виховного процесу, досконалому осмисленні ним вікових і літературних можливостей учнів конкретних класів, системному поєднанні науки й мистецтва в професійній діяльності вчителя літератури.

Знання реальних можливостей дітей і вміння розвивати їхні здібності

Слід вірити у здібності кожного учня. І вірити, і бачити як вони розвиваються.

Уміння дочекатися успіху в навчанні від кожного учня

Вчитель повинен вірити в учня, а учень у свої здібності. Учень має отримувати задоволення від усіх уроків без винятку. Безперечно, виховує сама поведінка вчителя на уроці та в повсякденному житті. Сама радість навчання робить дитину здоровішою.

Духовність уроку – це віра вчителя в здібності кожного учня.

На мій погляд, у будь-якій справі людина має бути компетентною. Формування компетентного фахівця не може відбуватися швидко, тут потрібно йти крок за кроком – поступово, цілеспрямовано й наполегливо. Вивчення зарубіжної літератури буде дуже корисним на цьому шляху. Учні навчаються працювати з різними видами інформації, відчують нюанси слова. Усвідомлено зроблять життєвий вибір. І щоб на їхньому шляху не згасали високі ідеали ДОБРА, КРАСИ, ІСТИНИ.

*Ярослава Хода,
учитель зарубіжної літератури
Оселівського НВК «ЗОШ І-ІІ ст.-ДНЗ»*

Збірка педагогічних есе «Майстерність учителя літератури. У чому вона полягає?».

Упорядник:

Оксана Майхер, методист методичного кабінету відділу освіти Яворівської районної державної адміністрації.

Дякуємо за фінансову підтримку видання голові Яворівської районної організації профспілки працівників освіти і науки України Ярославі Кобиці.

Яворів - 2019